

ROMA – RUM KELİMELERİ

Gl. Cemal MERSİNLİ

İçel Sayları

Bu kelimeler, Anadolu yerlisi kelimelerdir.

Profesör Ramsay “Grek medeniyetinde Asyalı unsurlar - Asian. elements in Greek Civilization. adlı kitabında diyor ki: “Hesychius¹ dan öğrendiğimize göre K u m e - K ô m e — R û m e - R ô m e kelimeleri Anadolu köylerinin Anadoluya mahsus kuruluş tarzlarını gösteren kelimelerdir. Bu köyler bir sokak (R û m a) veya bir cadde (R û m e) üzerinde bir sırada dizilmiş evlerle kurulurlar. Köy büyüdükçe sokak çoğalır. Bir köy halkı veya komşu kadınlar birbirlerine K o m e t i s derler., Bugün Anadolu da K o m adlı köyler bulunduğu gibi bir kocanın iki karısı birbirine K o m a derler. Dersim (Tunçeli) nde birçok köyün evleri ayrı ayrı dağlar üstünde ve dağınık bir haldedirler. Dersimliler bu dağınık evlere K o m derler ve bu evlerde bir oymağa mensup aileler otururlar ve oymağın adıyla anılırlar. Meselâ Koç uşağı K o m ’u gibi.

Türkçemizdeki K o m ş u kelimesi de K o m e ş i ’nin kısaltılmış şeklidir. Bugünkü rumcada K o m i kasaba demektir. Kelime başındaki K harfi bazan kalın sesli H harfi ile değiştirilir.

Kaan = Hakan

Kadın = Hatun

Koma = Homa gibi.

Anadoluda H o m a adında dahi birkaç köy vardır. Isparta vilâyetinin bir kaza merkezi olan Karaağaç’ın yerli adı H o m a idi. Bugünkü şehir Efes limanından Büyük Menderes vâdisi boyu ile Toros geçitlerine doğru uzanan cadde üzerinde kurulmuş bir köy iken az zamanda büyümüş ve bir şehir olmuştu. (Ramsay’ın yukarıda adı geçen kitabından - sahife 91)

K o m veya H o m kelimeleri bir sokak veya bir cadde üzerinde kurulmuş köylere dendiği gibi, bir köyler mıntakasına da (District) denir.

¹ Eski Yunan dilinde bir lûgat sahibidir. İskenderiyelidir.

Bugün ingilizcede Home kelimesi hem ev ve hem de memleket, yurt demektir. Almandada Heim kelimesi ev, Heimat kelimesi yurt demektir. Fransızcadada Com kelimesi bir topluluk ifade ettiği gibi, Commune kelimesi de meskûn bir mıntaka ifade etmektedir.

Rûme, Rome kelimelerine gelince: Bu kelimeler daha ziyade su kenarında ve su geçitlerinde kurulan köylere verilen adlardır.

İtalyadaki Roma şehri Tiber ırmağının geçit yerinde kurulduğu gibi, Anadoludaki Erzurum şehri Karasunun öyle bir geçit yerinde ve Rumkale köyü de Fırat ırmağının öyle bir geçit yerinde bulunuyorlar.

Görülüyor ki Avrupadaki Roma kelimesi Anadoluda Rum olmuştur. İstanbul şehri şarki Roma devlet merkezi olduğu sırada şehrin halkı Grek dili ile konuşurlardı. Roma hükûmeti İstanbul halkını Romalılaştırmak için çok uğraştılar. Onlara Roman'ların şarktaki evlâdı olduklarını bir türlü kabul ettiremediler. Roma'nın Lâtin dili ancak hükûmet dili olarak kaldı. İstanbullular kendilerinin Roman değil, Romai oi olduklarını söyler ve bununla ittihar ederlerdi. (Yakınşarkın kısa tarihi-Davis: A short history of the Near East. s. 13) Bugün dahi İstanbul Rumları kendilerine Rumyos derler.

Rom kelimesinin Rum oluşu yalnız bir kelime değişmesi değil, şarktaki Roma devletinin garbtakinden seciye itibariyle de ayrılışı idi. İstanbuldaki Roma sarayı günden güne şarklılaşıyor, rumlaşıyordu. Bizans sarayı tamamiyle şarklı olmuştu. Anadoluya uzun zaman Rum Ülkesi, Selçuk hükûmetine Rum Hükûmeti denildi. İstanbul şehri şarklı kalmakta ısrar etti. Bu hal o şehrin kolaylıkla Anadolu Türklerinin eline geçeceğine bir alâmet idi. Tarihin tabiate uygun akışı bunu gösteriyordu.

Bugün ingilizcede oda, tarla için Room, almandada sâha, mevki için Raum kelimeleri kullanılmaktadır.

İstanbul Türkler eline geçtiği zaman onun kuruluş tarzı Türk şehirlerinininkinden farklı idi. Grek'lerce şehir kelimesinin karşılığı Polis kelimesi Grek şehirlerinin kuruluş tarzını da gösteren bir mâna taşırdı.

Polis adını taşıyan şehirler bir saray ve çok kere bir mabed meydanına yelpaze şeklinde gelen sokakların kenarlarında dizilmiş evlerden teşekkül ederdi. Türk şehirleri ise köylerin birleşmesi veya çoğalması ile meydana gelirdi. Türkler İstanbul şehrini

Polis tarzında kurulmuş olarak aldılar. Fakat bugünkü İstanbul şehrine bakılırsa onun Bakırköy - Arnavutköy - Kadıköy - Erenköy - Vaniköy gibi... köylerden birleştirilmesiyle büyüdüğünü görürüz. Hattâ son zamanda Ayastafanosun adı değiştirilirken ona Yeşilköy adı verilmesi de gösterir ki, bugünkü Türk şehirlerinde eski Türk şehirlerinin kuruluş tarzından izler kalmıştır.
